

DŽEJSON METJUZ
IZDAJA

Prevela
Dijana Radinović

■ Laguna ■

Naslov originala

Jason Matthews
RED SPARROW

Copyright © 2013 by Jason Matthews

Translation Copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Suzani, Aleksandri i Sofiji

1.

POSLE DVANAEST SATI na zadatku otkrivanja nadzora Natanijel Neš se ukočio od pasa nadole. Dok je hodao kaldrmom sporednom moskovskom ulicom, noge su mu bile drvene. Odavno se već smrklo otkad je pošao rutom osmišljenom da se tim za nadzor zagolica, privuče i namami da se pokaže. Nije bilo ničeg, ni traga od ekipa što se motaju, mimoilaze se s njim, iskrsavaju iza uglova ulica koje je prošao, nikakve reakcije na njegovo kretanje. Je li neprimećen? Ili ga zavarava ogroman tim? Priroda igre je takva – gore ti je da ne vidiš pratnju nego da se uveriš da su se prilepili uz tebe.

Bio je početak septembra, ali je između prvog i trećeg sata njegovog zadatka padao sneg, što mu je pomoglo da neopaženo izađe iz kola. Tog prepodneva Nejt je iskočio iz lade karavan u pokretu koju je vozio Levit iz baze. Levit je proračunao rastojanje, bez reči podigao tri prsta kad su skrenuli u sporednu ulicu u industrijskoj zoni grada, pa lupnuo Nejta po ruci. Pripadnicima FSB-a, Federalne službe bezbednosti, koji su ih pratili promakao je njegov beg u te tri sekunde. Kola su nastavila za Levitom, proletevši pokraj Nejta, koji se sakrio iza nabacanog snega.

Službeni mobilni telefon ekonomskog odeljenja ambasade ostavio je kod Levita u kolima – FSB sad slobodno može naredna tri sata da mu prati signal po Moskvi. Kad je iskočio iz kola, udario se u koleno, pa mu je noga prvog sata utrнула, a sad se ukočila kao i celo njegovo telo. Dok nije pao mrak, prepešačio je, preklizao, preverao i prepuzao pola Moskve a da nije uočio nikakav nadzor. Činilo se da ga niko ne prati.

Nejt je bio pripadnik male grupe agenata CIA za unutrašnje operacije, obučeni da deluju pod nadzorom na neprijateljskom terenu. Kad je bio na ulici i radio protiv njih, nije bilo sumnje ni preispitivanja. Poznat strah od neuspeha, od podbačaja nestajao je. Večeras je lavirao, dobro je radio. *Ignoriši studen što ti se obavija oko prsa i stiska ih. Ostani budan, nek ti se čula izoštre pod stresom.* Vid mu je bio oštar. *Usredsredi se na srednju udaljenost, traži pogledom kola ili prolaznike koji se ponavljaju. Opažaj boje i oblike. Šešire, kapute, vozila.* Ne razmišljajući previše o tome, registrovao je zvuke grada na koji se spuštala tama. Fijuk trolejbusa dok se trola povlači po žicama, škripa automobilskih guma po mokrom asfaltu, krckanje ugljene prašine pod nogama. Osećao je u vazduhu gorki vonj dizel isparenja i zapaljenog uglja i zemljast miris čorbe od cvekle što se kuva, iz nekog nevidljivog ventilacionog otvora. Bio je usklađena akustična viljuška što rezonira po ledenom vazduhu, ali neobično mirna. Posle dvanaest sati bio je sasvim siguran: nije primećen.

Vreme: 22.17. Dvadesetsedmogodišnjeg Nejta Neša samo su dva minuta delila od susreta s legendom, draguljem u kruni, najvećom dragocenosti CIA. Na samo tri stotine metara od tihe uličice gde će se susresti sa *Mramorom*: prefinjenim, uglađenim šezdesetogodišnjim general-majorom u SVR-u, Ruskoj spoljnoj obaveštajnoj službi, to jest špijunskoj, nekadašnjoj Prvoj glavnoj upravi KGB-a. *Mramora* su imali već četrnaest godina, što je zaista izuzetno s obzirom na to da su ruski izvori iz hladnog

---

rata preživljavali u proseku osamnaest meseci. Zrnaste fotografije izgubljenih agenata proletale su Nejt u kroz glavu dok je osmatrao ulicu: Penjkovski, Motorin, Tolkačov, Poljakov i ostali, svi uhvaćeni i pogubljeni. *Ali ne i ovaj, ne u mojoj smeni.* Neće podbaciti.

Mramor je sad bio načelnik američkog odseka u SVR-u, što je bila pozicija sa ogromnim pristupom informacijama, ali on je bio stara škola KGB-a, dokazao se (i zaradio generalski čin) u službi u inostranstvu, a karijera mu je bila spektakularna ne samo zbog uspešnih operacija već i stoga što je preživio čistke, reforme i unutrašnje borbe za premoć. Nije se zavaravao niti imao iluzija u pogledu prirode sistema kojem je služio i omrzao je tu šaradu, ali je bio profesionalan i odan. Kad mu je bilo četrdeset godina, i kad je već kao pukovnik služio u Njujorku, direkcija mu, iz besmislene sovjetske tvrdokornosti i neodstupanja od čvrstog stava, nije dozvolila da odvede ženu kod američkog onkologa, te je tako umrla na nosilima u hodniku moskovske bolnice. Potrajalo je još osam godina dok se *Mramor* odlučio da priđe Amerikancima, pripremio siguran prilaz i prešao na njihovu stranu.

Kad je postao strani špijun – ili agent, obaveštajnim rečnikom – *Mramor* se tiho, blago i uljudno obratio agentima CIA zaduženim za njega i izvinio im se nipodaštavajući se što im podnosi tako oskudne informacije. U sedištu CIA u Lenglju bili su zaprepašćeni. Dobili su neizmerno važne informacije o operacijama KGB-a i SVR-a, vezama u stranim vladama i povremeno, kad su mogli, najveće dragulje: imena Amerikanaca koji špijuniraju za Rusiju. Ovaj čovek je bio redak, neprocenjiv izvor.

22.18. Nejt je zašao za ugao i pošao uskom ulicom. Sa obe strane bile su stambene zgrade, uz neravan pločnik posađena su stabla, sad gola i zavejana. U dnu ulice, ocrtana na svetlu raskršća, iza ugla je iskrsla poznata prilika i uputila se ka njemu. Starac je bio profesionalac: upao je tačno u ona četiri minuta.

Nejtu nestade umor i on živnu. Dok mu je *Mramor* prilazio, Nejt je automatski osmatrao pustu ulicu tražeći bilo kakve anomalije. *Nema kola. Pogledaj gore. Nema otvorenih prozora, stanovi su u mraku. Osvrni se. Preko puta mirno. Osmotri senke. Nema čistača ulica, nema skitnica što gluvare.* Jedna greška, uprkos toliko sati na zadatku, provokativnih manevara, čekanja i osmatranja po snegu i hladnoći, samo jedna greška imala bi za ishod ono neminovno: *Mramorovu* smrt. Ne bi Nejta toliko pogodio gubitak izvora niti diplomatski skandal, već gubitak tog čoveka. Nejt neće podbaciti.

Mramor mu je prilazio bez žurbe. Do sada su se već dvaput sreli. Čitav niz agenata CIA bio je dosad veza sa *Mramorom* i on je svakog od njih podučavao. Neki od njih bili su sposobni. U nekolicini je pak video neizmernu glupost. A njih par je pokazalo strašnu *langueur*, potencijalno kobnu nezainteresovanost da budu profesionalni. Nejt je bio drugačiji, zanimljiv. Bilo je nečega u njemu, usredsređenosti, agresivnosti u nastojanju da sve obavi valjano. Pomalo sirov – pomalo kompulzivan, mislio je *Mramor* – ali malo je ko imao tog žara i *Mramoru* se dopao.

Mramor suzi oči od zadovoljstva što vidi mladog Amerikanca. Nejt je bio srednjeg rasta i vitak. Imao je ravnu crnu kosu što mu je padala preko ravnog nosa i smeđe oči koje su samo letele, zagledale iza starijeg čoveka dok mu je prilazio, ali budno a ne nervozno.

„Dobro večer, Natanijele“, kaza *Mramor*. Blag britanski naglasak od službovanja u Londonu, ublažen boravkom u Njujorku. Kapric da koristi engleski da bude bliži sa svojim agentom iako je Nejt gotovo tečno govorio ruski. *Mramor* je bio nizak i zdepast i imao je duboke smeđe oči i baburast nos. Obrve su mu bile guste i bele, u skladu sa gustom sedom talasastom kosom, što mu je davalo izgled elegantnog bonvivana.

Trebalo je da koriste pseudonime, ali to je bilo apsurdno. *Mramor* je imao pristup dosijeima SVR-a stranih diplomata i

---

odlično je znao kako se Nejt zove. „Drago mi je što te vidim. Jesi li dobro?“ *Mramor* se pomno zagleda u Nejtovo lice. „Jesi li umoran? Koliko si sati utrošio večeras?“ *Mramorova* pitanja jesu bila kurtoazna, ali ga je to zaista zanimalo. Nikad ništa nije uzimao olako.

„Добрий вечер, дядя“, reče Nejt. Počeo je da koristi prisnu reč „ujka“, koliko da iskaže poštovanje toliko i iskrenu naklonost. Pogledao je na sat. „Ima dvanaest sati. Na ulici je lagodno.“ Žargonski izraz koji su obojica razumela. Nejt je znao da ga *Mramor* pita je li uočio da ga neko nadgleda.

Mramor na to ne reče ništa. Njih dvojica zađoše u senke koje je bacalo drveće posađeno duž ulice. Bilo je veoma hladno, ali tiho, bez vetra. Imali su otprilike sedam minuta za sastanak.

Nejt je pustio *Mramora* da priča i pažljivo ga je slušao. Vremešni čovek govorio je brzo, ali bez žurbe. Izneo mu je mešavinu tračeva i političkih igrica u svojoj službi, ko je pao, ko se uzdigao. Rezime novih operacija, uspešno vrbovanje SVR-a u inostranstvu. Detalje će naći na diskovima. Ovo je bio običan razgovor dva čoveka koliko i izveštaj. Zvuk njihovih glasova, kontakt očima, *Mramorov* tihi kikut. U tome je bila poenta.

Dok su hodali, obojica su se odupirala prirodnom nagonu da se uhvate pod ruku kao otac i sin. Obojica su znala da ne sme biti kontakta – gorka nužda – iz straha da se ne prenose мемка, špijunski prah. Sam *Mramor* im je dojavio za tajni program zaprašivanja službenika američke ambasade u Moskvi za koje se sumnjalo da su agenti CIA. Žuto, praškasto hemijsko jedinjenje nitrofenilpentadijenal – NPPD. Rošavi ruski tehničari stiskali su gumenu pumpicu i prskali ga po odeći, tepisima, volanima. NPPD je napravljen tako da se prenosi kao lepljivi polen narcisa, prilikom rukovanja, preko lista papira, revera sako. Nevidljivo bi obeležio sve što bi neki Amerikanac dotakao. Stoga, ako si ruski zvaničnik pod sumnjom, a pronađu ti NPPD na šakama, odeći ili podmetaču za pisanje, gotov si. *Mramor* je istraumirao

centralu u Engliju kad im je kasnije kazao da izvesne serije NPPD-a sadrže određene markere pomoću kojih se može identifikovati sa koga je tačno prenesen.

Dok su hodali i govorili, Nejt izvadi iz džepa zatvorenu najlon kesicu. Nove baterije za *Mramorovu* tajnu opremu za komunikaciju: tri čeličnosive tabakere, neobično teške. Koristili su tajne kanale komunikacije za hitan prenos vesti i da održe kontakt u pauzama između susreta. Ipak, ti kratki susreti, smrtno opasni, bili su beskrajno plodonosniji. Tom prilikom *Mramor* im je davao diskove i drajvove sa podacima, a oni njemu rublje i opremu. A bio je tu i ljudski kontakt, prilika da se izmeni par reči, da se obnovi gotovo religiozno partnerstvo.

Nejt pažljivo otvori kesicu i pruži je *Mramoru*, koji iz nje izvadi baterije u plastici, zapakovane u sterilnoj laboratoriji u Virdžiniji. *Mramor* mu tad ubaci dva diska u torbu. „Procenjujem da na tim diskovima ima pet dužnih metara dokumenata“, kaza on. „Uz moje tople pozdrave.“

Nejt primeti da matori špijun i dalje razmišlja u dužnim metrima iako krade digitalne tajne podatke. „Hvala. Jesi li priložio i kratak pregled?“ Oni iz obrade podataka molili su Nejta da podseti *Mramora* da obavezno priloži i rezime, da bi se odredio prioritet prevođenja i obrade podataka iz njegovih neobrađenih izveštaja.

„Jesam, ovaj put sam se setio. Na drugom disku imate i novi popis osoblja. Bilo je par izmena, ništa značajno. A tu je i plan mojih putovanja u inostranstvo za sledeću godinu. Tražim priliku da službeno putujem, uneo sam i detalje“, kazao je pokazavši glavom ka disku u torbi.

„Bilo bi mi drago da se vidimo van Moskve“, reče Nejt, „u slobodno vreme.“ Vreme im je polako isticalo, a oni su već bili stigli do kraja ulice, okrenuli se i sad su se polako vraćali ka drugom kraju.

Mramor se zamislio. „Znaš, razmišljao sam o svojoj karijeri, o mojim vezama sa američkim prijateljima, o životu preda mnom“, kaza. „Verovatno imam još nekoliko godina do penzije. Politika i starost, to je nezamisliva greška. Možda još tri-četiri godine, a možda i samo dve. Ponekad pomislim da bi bilo lepo da pređem u Njujork kad se penzionišem. Šta ti misliš o tome, Natanijele?“ Nejt zastade i okrenu se blago prema njemu. Šta je ovo? Šum ulice utihnu. Je li njegov agent u nevolji? *Mramor* podiže ruku kao da će stisnuti Nejtovu, ali je zaustavi u pola pokreta. „Ne boj se, molim te, samo naglas razmišljam.“ Nejt iskosa pogleda u *Mramora*: starac je bio samopouzdan, smiren. Za jednog agenta sasvim je prirodno da razmišlja o penziji, da sneva o tome da raskrsti sa opasnošću i dvostrukim životom, da prestane da osluškuje hoće li mu ko zakucati na vrata. Sam te život naposljetku izmori, a to dovodi do grešaka. Čuje li se to zamor u *Mramorovom* glasu? Nejt bi sutra u svom izveštaju morao potanko da iznese svaki detalj ovog razgovora. Problemi u slučaju uvek su se neumitno objicali o glavu agenta za vezu, a njemu problemi nisu bili potrebni.

„Je li sve u redu? Ima li nekih bezbednosnih problema?“, upita ga Nejt. „Znaš da te čeka račun u banci. Možeš da se penzionišiš kad god hoćeš. Podržaćemo te na svaki način.“

„Ne, sve je u redu. Imamo još toga da obavimo, onda možemo da se odmaramo“, kaza *Mramor*.

„Čast mi je da radim sa tobom“, reče Nejt, a to je i mislio. „Tvoj je doprinos nemerljiv.“ Starac pogleda u trotoar dok su hodali mračnom ulicom. Sastanak im je sad već ušao u šesti minut. Vreme je da se rastanu.

„Trebalo li ti nešto?“, upita ga Nejt. Zatvorio je oči i koncentrisao se. Predao mu je baterije, preuzeo diskove sa sve rezimeom i planom putovanja. Preostalo je samo da zakažu sledeći susret za tri meseca. „Da se sretnemo ponovo za tri meseca?“, upita Nejt. „Tad će biti ciča zima, decembar. Novo mesto, ORAO, kraj reke?“

„Da, naravno“, odvrati *Mramor*. „*Орел*. Potvrđiću ti porukom nedelju dana unapred.“ Polako su se bližili kraju ulice, jarkijoj svetlosti raskrsnice. Stanica metroa na drugoj strani ulice bila je obeležena neonskim znakom. Nejt se odjednom sav uzbuni.

Oronula lada polako se provezla kroz raskrsnicu, sa dva muškarca na prednjim sedištima. Nejt i *Mramor* se pribiše uza zid zgrade, u mrak. I *Mramor* je opazio kola, starac je bio jednako veliki ulični profesionalac koliko i njegov mladi agent za vezu. Još jedna kola, noviji opel, prođoše u drugom smeru. Dvojica u njima gledala su na drugu stranu. Nejt se osvrnu i ugleda i treća kola kako polako skreću u ulicu. Samo su im poziciona svetla bila upaljena.

„Pretražuju“, prošaputa *Mramor*. „Nisi se valjda parkirao negde u blizini?“

Nejt odmahnu glavom. Ne, ne, naravno da nije. Srce mu je tuklo. Ovo će biti tesno. Pogledao je načas u *Mramora*, a onda se obojica pokrenuše kao jedan. Ne obazirući se na špijunski prah, zaboravivši na sve, Nejt pomože *Mramoru* da skine tamni kaput i izvru ga kad mu ga je svukao s ruku pretvorivši ga tako u svetli kaput drugačijeg kroja, flekav i iskrzan po rukavima i porubu. Zatim mu pomože da ga obuče. Iz unutrašnjeg džepa svog kaputa Nejt izvadi šubaru koju su izjeli moljci – koja je njemu služila za prerušavanje – i natuče je *Mramoru* na голу glavu. Ovaj iz džepa uze naočare debelog okvira, čija je jedna drška bila ulepljena belom trakom, i stavi ih. Nejt iz drugog džepa izvadi kratku palicu i protrese je. Palica se trostruko izduži i stvori se štap koji Nejt tutnu svom agentu u ruku.

Sredovečni Moskovljanin je nestao, a namesto njega se za osam sekundi pojavio drhtav star penzioner u jeftinom štofanom kaputu, koji je hramao i poštapao se. Nejt ga blago gurnu u pravcu raskrsnice i stanice metroa. Taj je čin bio protivan osnovnim pravilima, bilo je opasno koristiti metro, zarobiti se u podzemlju, ali ako *Mramor* uspe da se skloni iz ovog kraja,

---

rizik će im se isplatiti. Trebalo bi da je dovoljno dobro prerušen da ga ne prepoznaju sa snimaka brojnih sigurnosnih kamera na peronu.

„Oduvći ću ih odavde“, reče Nejt kad se *Mramor* pognuo i hramljući pošao da pređe raskrscopicu. Prekaljeni špijun ga pogleda, ozbiljno ali hladnokrvno, i namignu mu. *Ovaj tip je legenda*, pomisli Nejt. Sad mu je prioritet bio da na sebe privuče pažnju tima za nadzor i odvuče ga što dalje od *Mramora*. Ipak, ne smeju ga uhvatiti. Zbog diskova u džepu koje mu je dao, starac bi bio osuđen na smrt isto kao i da ga uhapsu.

Ali ne u njegovoj smeni. Glava i guša mu zabriđeše. Podigao je okovratnik kaputa, stisnuo petlju i brzo prošao ispred kola za osmatranje što su, pedesetak metara dalje, polako išla ka njemu. Ovo bi mogao biti FSB, ubice što rade na unutrašnjoj špijunaži u Ruskoj Federaciji. Ovo je njihov rejon.

Motor lade od 1200 kubika je brujaio i oni ga opaziše u odsjaju dugih svetala sa mokre ulice. Nejt otrča do sledećeg ugla i slete niz stepenice podruma što su smrdele na votku i mokraću, a iza njega se začu cviljenje guma. I zato: *čekaj, čekaj, sad ponovo kreni*, jurnuo je prolazima, neupadljivo prelazio nadvožnjake, strčao stepenicama do reke. *Koristi barijere, prelazi prugu, menjaj smer i pravac čim im izmakneš iz vida, nek nagađaju i greše, provuci se kroz njihove redove*. Vreme: gotovo dva sata.

Drhtao je od umora, ali je trčao, pa hodao, pa čučnuo iza parkiranih kola. Sa svih strana dopiralo je brektanje motora dok su se oni zbijali, širili, pa ponovo zbijali u pokušaju da mu se približe dovoljno da mu vide lice, da mu priđu i pribiju ga licem uz asfalt, zavuku mu ruke u džepove. Čuo je škripu kočnica, čuo ih kako urlaju u motorole; padali su u očaj.

Prvi instruktor nadgledanja mu je kazao: *Osetićete ulicu, gospodine Neše, nije važno da li ste u Aveniji Viskonsin u Vašingtonu ili u Tverskoj ulici u Moskvi, osetićete je*. I Nejt ju je jebote osećao, ali bilo ih je premnogo sve i da nisu tačno znali gde se

krije. Gume su fijukale po mokroj kaldrmi dok su jurcali tamo-amo. Dobro je bilo to što ga još nisu dovoljno dobro videli da bi mogli da ga traže pešice, a loše što je vreme bilo na njihovoj strani. Hvala bogu što su se okomili na njega, što je značilo da se nisu usredsredili na *Mramora*. Nejt se pomoli da starca nisu primetili dok je hramao ka metrou i da ga ovaj tim za nadzor nije zapravo pratio od samog početka, pošto bi to značilo da sad drugi tim prati *Mramora*. Neće se oni dočepati njegovog agenta, *njegovog agenta*, niti će se dokopati diskova koje mu je *Mramor* dao, eksplozivnih u njegovom džepu kao nitroglicerina. Zvuk točkova se izgubi u daljini i ulice utihnuše.

Vreme: preko dva sata, bole ga noge i kičma, vid mu se muti po obodu. Krenuo je uskim prolazom prilepljen uza zid, nadajući se da su otišli, zamišljajući ulubljena kola sva nazad u garaži, vreo metal pucketa, blato kaplje s njih, i vođu tima kako urla na njih u pripreмноj sobi. Nejt već nekoliko minuta nije video nijedna kola, pa je pomislio da je uspeo da se izvuče iz kruga koji su pretraživali. Sneg je ponovo počeo da pada.

Pravo napred jedno vozilo zakoči uz škripu, potom se vrati i skrenu u prolaz obasjavajući farovima pahulje. Nejt se okrenu ka zidu nastojeći da umanjí svoj obris i kontrast, ali je znao da su ga sigurno videli. Svetla su prešla preko njega, a kola ubrzaše pribivši se uz njegovu stranu prolaza. Nejt je u neverici gledao kola što su išla ka njemu – vrata im na samo koji centimetar od zida, dva napeta lica zure napred, brisači lete tamo-amo. Zar ga ove zveri iz FSB-a ne vide? A onda shvati da ga odlično vide i da hoće da ga smrskaju i zalepe za zid. *Nepisano je pravilo da tim za nadzor koji prati stranog diplomatu nikad, nikad ne primenjuje nasilje*, kazao mu je instruktor. Stvarno, šta koji kurac ovi tipovi rade? Osvrnuo se i video da je ulaz u prolaz predaleko.

Osetite ulicu, gospodine Neše, a sledeća opcija bila mu je da opipa oluk od livenog gvožđa što se spuštao niz zgradu na trideset centimetara od njega, sa zardalim metalnim obujmicama

pričvršćenim za cigle. Kola poleteše, a on se odbaci i uhvati za oluk, pa se uzvera oslanjajući se na obujmice. Kola naleteše na zid i smrskaje oluk, krov im tik ispod Nejtovih podignutih nogu, pa strašno zastrugaše po zidu i zaustaviše se. Motor poče da se guši, a Nejt stisak popusti, pa slete na krov auta, pa na trotoar. Vrata sa vozačeve strane su se otvarala i iz njih se pomaljao krupan čovek sa šubarom, ali oni nikad, nikad ne primenjuju nasilje prema meti, pa zato Nejt gurnu iz sve snage vrata udarivši ubicu u glavu i vrat, začu urlik, vide lice iskrivljeno od bola. Još dvaput ga je, vrlo brzo, lupio vratima po glavi i čovek se skljoka u kola. Suvozačka vrata bila su pribijena uza zid i Nejt vide drugog snagatora kako pokušava da se prebaci s prednjeg na zadnje sedište da stigne do zadnjih vrata. Bilo je vreme da se da u beg i Nejt otrča prolazom u mrak i skrenu za ugao.

Tri ulaza niže bila je jedna prljava narodna kuhinja otvorena u taj kasni sat, svetlost iz nje prosipala se po trotoaru po kom je napadao sneg. Nejt je čuo kako se kola u prolazu povlače, motor im zavija. Ušao je u prazan restorančić i zatvorio vrata za sobom. Samo jedna prostorija, pult na jednom kraju i nekoliko dotrajalih drvenih stolova i klupa, tapete pune mrlja, na prozorima štokave čipkane zavese. Za pultom je sedela jedna starica sa dva prednja zuba u glavi, slušala radio što je šuštao i čitala novine. Na električnim plotnama iza nje krčkala se čorba u dva aluminijumska lonca. Miris kuvanog luka širio se prostorijom.

Upinjući se da umiri drhtave ruke, Nejt priđe pultu i ženi što ga je belo gledala na ruskom zatraži činiju čorbe od cvekle. Seo je leđima okrenut prozoru sa navučenom zavesom i stao da osluškuje. Protutnjala su jedna kola, pa još jedna, a onda ništa. Na radiju je neki komičar pričao vic:

Otišao Hruščov da obiđe farmu svinja i tamo ga slikali. U kancelariji seoskog lista povelu se žučna rasprava kako nasloviti fotografiju. „Drug Hruščov među svinjama“? „Drug Hruščov i

svinje“? „Svinje oko druga Hruščova“? Nijedan naslov nije valjao. Urednik naposljetku odluči: „Treći sleva – drug Hruščov.“ Starica iza pulta se zakikota.

Nejt ništa nije ni pojeo ni popio već više od dvanaest sati, pa drhtavom kašikom navali na gustu čorbu. Starica se upilji u njega, ustade, zaobiđe pult i ode do vrata. Nejt ju je posmatrao krajičkom oka. Otvorila je vrata i on oseti kako hladnoća nadire unutra. Starica osmotri ulicu s kraja na kraj, pa zalupi vrata. Vratila se na stolicu iza pulta i ponovo uzela novine. Kad je Nejt pojeo čorbu i hleb, prišao je pultu i ostavio nekoliko kopejki. Starica pokupi novčiće i sasu ih u fioku. Zatvorila ju je i pogledala u Nejta. „Sve je čisto“, reče mu. „Idi s bogom.“ Nejt ne htede da pogleda u nju i ode.

Sat vremena kasnije, sav znojav i drhtav od umora, doteturao se do stražarnice na kapiji rezidencijalne zgrade ambasade. *Mramorovi* diskovi su napokon na bezbednom. Nije to bio dozvoljen način da se okonča zadatak, ali odavno je, satima, zakasnio da ga pokupe kolima iz baze. Njegov ulazak je primećen i kroz pola sata FSB, a odmah potom i SVR, saznali su da je mladi gospodin Neš iz ekonomskog odeljenja ambasade bio većinu večeri odsutan i van nadzora. A mislili su i da znaju zašto.

STARIČINA ČORBA OD CVEKLE

Otopite malo putera u velikoj šerpi; dodajte seckani crni luk i pržite ga dok ne postane staklast; umešajte tri rendane cvekles i jedan iseckani paradajz. Nalijte govedom supom od kostiju, dodajte sirće, šećer, so i biber. Čorba treba da bude kiselkasta i slatka. Pustite da proključa, pa ostavite da se krčka jedan sat. Služiti toplo sa kašikom kisele pavlake i seckanom mirodijom.

2.

SUTRADAN UJUTRU, u dve kancelarije na različitim krajevima Moskve, bilo je neprijatnosti. U sedištu SVR-a u Jasenjevu, zamenik direktora SVR-a Ivan (Vanja) Dmitrijevič Jegorov čitao je FSB-ov izveštaj iz osmatranja od prethodne noći. Bledunjavo sunce dopiralo je kroz prozore ogromnih okana sa kojih se pružao pogled na crnu borovu šumu što je okruživala zgradu. Aleksej Zjuganov, sićušni načelnik kontraobaveštajne službe, stajao je pred njegovim stolom, pošto nije ponuđen da sedne. Zjuganovljevi bliski prijatelji, ili možda samo njegova majka, zvali su tog otrovnog patuljka Ljoša, ali ne i tog jutra.

Vanja Jegorov imao je šezdeset pet godina i bio je general-major. Imao je veliku glavu sa pramenovima posedele kose preko ušiju, ali je inače bio ćelav. Zbog široko razmaknutih smeđih očiju, mesnatih usana, širokih ramena, velikog stomaka i krupnih snažnih šaka ličio je na cirkuskog snagatora. Nosio je divno skrojeno tamno zimsko odelo, *Avgusto Karačeni* iz Milana, i zagasitoplavu kravatu. Sjajne crne cipele bile su iz *Edvarda Grina* iz Londona, prošvercovane u valizi.

Jegorov je na početku karijere bio prosečan viši oficir KGB-a. Posle nekoliko mlakih tura u Aziji uverio se da život na ratištu nije po njegovoj volji. Kad se vratio u Moskvu, istakao se u političkim sukobima unutar organizacije. Savladao je niz važnih unutrašnjih poslova, najpre na položajima u strateškom planiranju, potom u administraciji i naposljetku na novoformljenom položaju glavnog inspektora. Bio je aktivni i istaknuti činilac u promeni KGB-a u SVR 1991, odabrao je pravu stranu za vreme Avgustovskog puča 1992, kad je Krjučkov hteo da zbací Gorbačova, a 1999. primetio ga je flegmatični premijer Vladimir Vladimirovič Putin, plavokosi škorpion sa vodnjikavim plavim očima. Naredne godine Jeljcin je otišao iz Kremlja, a tamo se, čudesno i neverovatno, našao Putin, a Vanja Jegorov je čekao poziv za koji je znao da će uslediti.

„Hoću da se staraš za sve“, kazao mu je tad Putin u opojnom petominutnom razgovoru u elegantnoj kancelariji u Kremlju. Raskošna oplata na zidovima jezivo se odražavala u očima novog predsednika. Obojica su znala šta to znači, pa se Vanja vratio u Jasenjevo kao treći zamenik direktora, potom drugi, sve do pre godinu dana, kad se uselio u kancelariju prvog zamenika, tačno preko puta direktorskih odaja.

Bilo je nekih nemira koji su doveli do izbora prošlog marta, prokleti novinari i opozicione partije bili su nesputani kao nikad pre. SVR se postarao za neke disidente, diskretno je operisao na biračkim mestima i slao izveštaje o određenim opozicionim parlamentarcima. Kooperativnom oligarhu naloženo je da oformi novu partiju od frakcije, da se glasovi razliju.

Onda je Vanja rizikovao sve, povukao zaista smeo potez, i lično predložio Putinu da okrivi spoljni uticaj Zapada – naročito SAD – za demonstracije koje su dovele do izbora. Kandidatu se veoma dopao predlog i već je ne trepćući zamišljao povratak Rusije na svetsku scenu. Potapšao je Vanju po ramenu. Možda zato što su im karijere bile toliko slične, možda zato što su

obojica malo postigla kao obaveštajci za vreme kratkih misija u inostranstvu, ili možda što je jedan doušnik prepoznao drugog. Šta god da je bilo posredi, Putinu se Vanja Jegorov dopao, a ovaj je znao da će za to biti nagrađen. Bio je blizu vrha. Imao je i vremena i moći da nastavi uspon. To je želeo.

Krotitelj zmija, međutim, neizbežno zadobije ujed ukoliko nije veoma pažljiv. Kremelj je danas bio drugačiji – odela i kravate, portparoli, samiti puni osmeha – ali ko god da je boravio u njemu bar neko vreme znao je da se tu zapravo ništa nije promenilo još od Staljinovog doba. Prijateljstvo? Lojalnost? Potpora? Jedan pogrešan korak, operativni ili diplomatski neuspeh ili, što je gore od svega, bruka za predsednika izazvali bi buru od koje nije bilo zaklona. Vanja zavrte glavom. *Черт возьми!* Dodavola! Ova epizoda s Nešom uopšte mu nije bila potrebna.

„Je li nadzor mogao da bude gori?“, besneo je Jegorov. Inače je bio sklon da blago dramu pred podređenima. „Očigledno je da se taj seronja Neš sinoć sastao sa izvorom. Kako je mogao da bude bez nadzora više od dvanaest sati? I šta je uopšte ekipa za nadzor tražila u onom kraju?“

„Izgleda da su tražili Čečene koji diluju drogu. Bog sveti zna šta FSB ovih dana radi“, reče Zjuganov. „Ta četvrt je prava rupetina.“

„A onaj sudar u prolazu? Šta je to bilo?“

„To još nije razjašnjeno. Tvrde da je tim mislio da je sate-rao u čošak nekog Čečena za kog su verovali da je naoružan. Sumnjam u to. Možda su se malo zaneli.“

„*Колхозники*. Seljaci bi to bolje uradili. Kazaću direktoru da to sledećeg ponedeljka pomene predsedniku. Ne možemo da povređujemo strane diplomate nasred ulice čak i ako se nalaze s ruskim izdajnicima“, kaza Jegorov i prezrivo frknu. „Ukoliko se ovo ponovi, FBI će početi da napada naše oficire po Vašingtonu.“

„I ja ću to preneti, na svom nivou, generale. Timovi za nadzor shvatiće poruku, naročito, ako smem da predložim, ako ih pošaljemo malo u *кампорзу*.“

Jegorov bledo pogleda u svog načelnika kontraobaveštajne službe primetivši da je, sav ushićen, upotrebio caristički naziv za gulag. Gospode! Aleksej Zjuganov je bio nizak i crnpurast, sa pljosnatim licem i klempavim ušima. Istureni zubi i veći zloban smešak upotpunjavali su njegov izgled zatvorskog čuvara iz Lubjanke. Uprkos tome, Zjuganov je bio temeljit, zao sledbenik koji je umeo da bude vrlo koristan.

„Možemo mi da kritikujemo FSB, ali da ti ja kažem – taj Amerikanac se sastaje sa nekom vrlo važnom osobom. A onim idiotima je to promaklo, uveren sam u to.“ Jegorov baci izveštaj na sto. „I, pretpostavljaš li šta će ti odsad biti zadatak?“ Zastao je. „Saznaj – ko – je – to.“ Jegorov je svaku reč naglasio udarcem debelog kažiprsta po stolu. „Hoću glavu tog izdajnika u košari.“

„To će mi biti prioritet“, kaza Zjuganov znajući da će morati da čekaju ukoliko ne budu imali još nešto, dobili određeni trag od krtice iz CIA ili saznali nešto na ulici. On u međuvremenu može da pokrene neke istrage, saslušava tek reda radi.

Jegorov ponovo pogleda izveštaj tima za nadzor, beskorisnu hartiju. Jedino je potvrđeno bilo da je Natanijel Neš ušao na kapiju ambasade. Drugih opisa nije bilo niti su ikog drugog videli. Vozač jednih kola za nadzor (čija je fotografija sa hanzaplastom iznad levog oko bila podneta uz izveštaj, da se opravda incident u prolazu) identifikovao je Neša, a prepoznao ga je i milicioner u stražarnici kraj kapije imanja američke ambasade.

Ovo će ispasti ili dobro ili zlo, pomisli Jegorov. Spektakularno rešavanje špijunskog slučaja pripisano njemu u zasluge uz poniženje Amerikanaca ili sramni debakl koji će razočarati Kremlj i njegovog patrona punog testosterona, što bi za ishod imalo naprasan kraj njegove karijere. Ukoliko se predsednik mnogo razbesni, mogao bi da dobije i ležaj u Segeškoj kažnjeničkoj koloniji broj sedam, kraj onog uništenog oligarha Hodorkovskog.

Dok je morbidno razmišljao o mogućim prilikama, kao i o političkim posledicama, Jegorov je tog jutra zatražio i pročitao

---

Nešov dosije: *Mlad, aktivan, disciplinovan, dobro govori ruski. Suzdržan po pitanju žena i alkohola. Ne drogira se. Marljiv na položaju u ekonomskom odeljenju ambasade, koje mu služi kao pokriće. Efikasan na ulici, ne telegrafije svoje operativne planove. Jegorov zarezha. Молокосос. Drčni balavac. Pogledao je u načelnika obaveštajne službe.*

Zjuganovu zatreperiše lampice za uzbunu i on oseti da mora da pokaže više žara. Prvi zamenik direktora Jegorov možda nije ulični operativac, ali je zato dobro poznata vrsta u zoološkom vrtu SVR-a – politički ambiciozni birokrata.

„Gospodine zameniče direktora, ključni način da pronađemo džukelu koja prodaje naše tajne jeste da se usredsredimo na ovog mladog heroja Jenkija. Postavi tri tima na njega. Stegnite ga u trostruki obruč. Dvadeset četiri sata dnevno. Naredi FSB-u, ili ih bolje zamoli, da pojačaju nadzor, nek se oni motaju oko njega, a naše timove postavi u pozadinu. Neka ih opazi, pa nek se povuku. Da vidimo hoće li običi mesto susreta. Jer će kroz tri do šest meseci ponovo doći do susreta, to je sigurno.“

Jegorovu se dopade ono sa trostrukim obručem, malo kasnije će ponoviti to pred direktorom.

„Dobro, daj se na posao, obavesti me kakvi su ti planovi da mogu da uputim direktora u našu strategiju“, reče Jegorov i mahnu načelniku otpustivši ga.

Da uputim direktora u našu strategiju, pomisli Zjuganov dok je izlazio iz kancelarije.

Rezidencijalni kompleks američke ambasade u Moskvi nalazi se severozapadno od Jasenjeva, u Presnjenskom rejonu blizu Kremlja i široke okuke reke Moskve. Kasnije tog popodneva, u kancelariji Gordona Gondorfa, načelnika baze CIA, takođe se odvio neprijatan razgovor. I Nejt je stajao ispred stola, jer

ni on kao ni načelnik ruske kontraobaveštajne službe nije bio ponuđen da sedne. Koleno ga je žigalo od jučerašnjeg pada.

Ako je Jegorov zbog svoje mase ličio na cirkuskog snagatora, Gondorf je, onako sitan i suvonjav, ličio na hrta iz cirkuske tačke sa psima. Bio je visok samo metar sedamdeset, imao je proređenu kosu, sitne svinjske očice blizu usađene i mala stopala. Nedostatak u stasu i više nego dovoljno nadoknađivao je otrovom. Nikome nije verovao i nije uviđao ironiju u tome što ni sam nikome nije ulivao poverenje. Gondorf (ili Krelac iza leđa) proživljavao je tajni pakao znan samo određenoj vrsti viših obaveštajnih oficira: uvalio se do guše.

„Pročitao sam tvoj izveštaj o sinočnoj operaciji“, reče Gondorf. „Na osnovu onoga što si napisao, rekao bih da misliš da je ishod zadovoljavajući?“ Gondorfu je glas bio bezbojan i govorio je polako, kolebljivo. Nejt se steglo u stomaku u iščekivanju predstojećeg sukoba. *Ne odstupaj.*

„Ako misliš verujem li da je agent bezbedan, jeste“, odgovori Nejt. Znao je na šta Gondorf cilja, ali ga je pustio da sam do toga dođe.

„Sinoć umalo da uhapsе čoveka koji nam je najplodniji i najvažniji izvor. Tim za nadzor vam je razotkrio sastanak, pobogu!“

Najt je stišao bes koji je narastao u njemu. „Juče sam proveo dvanaest sati na zadatku otkrivanja nadzora. Istom onom koji si ti odobrio. Potvrdio sam svoj status. Bio sam neprimećen kad sam stigao na ugovoreno mesto, a isto tako i *Mramor*“, kazao je.

„Kako onda objašnjavaš njihovo pojavljivanje tamo?“, upita ga Gondorf. „Nemoguće da veruješ da su slučajno pretraživali onaj kraj. Reci mi da to ne misliš.“ Gondorfov glas bio je pun sarkazma.

„Upravo je tako bilo. Ono sranje u prolazu, nema šanse da su tražili mene, nisu me pratili od početka, nema šanse. Slučajno su naišli na mene i reagovali su i ne trudeći se da budu diskretni. *Mramor* se neopaženo izvukao.“ Nejt primeti da se Gondorf ni

---

najmanje nije zabrinuo zbog toga što su pokušali da ga zalepe za zid. Neki drugi šef bi već bio u kancelariji ambasadora, dizao dževu i tražio da ambasada uputi protestnu notu.

Gondorf udari i po drugoj strani. Reče: „Gluposti. Sve je bilo katastrofa. Kako si smeo da ga uputiš da ode u metro? To je klopka. Nisi poštovao proceduru kad si ga dotakao pomažući mu da izvrne kaput. On to treba sam da uradi. Znaš to dobro! Šta ako upravo svetli pod UV lampom?“

„Doneo sam procenu i zaključak. Smatrao sam da su promena njegovog izgleda i sklanjanje odatle prioritet. *Mramor* je profesionalac, znaće da se reši kaputa i štapa. Možemo da mu pošaljemo poruku, proveriću sve na sledećem sastanku“, reče Nejt. Bila je prava agonija raspravljati se ovako, naročito sa šefom koji ne poznaje ulicu.

„Neće biti sledećeg sastanka. Bar ti na njega nećeš otići. Preopasan si. Sinoć su te desetak puta identifikovali, razotkriven si, odsad ćeš za vratom imati pola moskovskog odseka za nadzor“, kaza Gondorf. Nije sakrivao uživanje.

„Oduvek su znali da mi je položaj u ekonomskom odeljenju samo pokriće. Oduvek me prate, znaš to i sam. I dalje mogu da se srećem s agentima“, reče Nejt naslonivši se na stolicu. Gondorf je na stolu držao školsku granatu na drvenom postolju. Na pločici je pisalo: ODELJENJE ZA ŽALBE: POVUCITE OSIGURAAČ ZA BRŽU USLUGU.

„Ne, ne mislim da možeš da se srećeš s agentima. Sad si magnet za sranja“, reče Gondorf.

„Budu li u mene uložili toliko sredstava, upropastićemo ih. Iscrpeću im ljudstvo vukući ih narednih šest meseci po celom gradu. A što me više njih bude pratilo, lakše ćemo manipulirati njima.“ *Ne odstupaj.*

Gondorf nije bio ni impresioniran niti ubeđen. Ovaj mladi drčni operativac predstavljao je za njega preveliki lični rizik. Bacio je oko na jedan važan položaj u centrali CIA, kad se

sledeće godine bude vratio u Vašington. Nije bilo vredno rizika. „Neše, preporučiću da ti se misija u Moskvi skрати. Preopasan si i protivnici će tražiti načina da te napadnu i uhvate ti agente.“ Pogledao ga je. „Ne brini, postaraću se da te rasporede na dobro mesto.“

Nejt se zaprepastio. Čak je i agent na prvoj misiji znao da zahtev za isključenje iz misije koji je podneo šef baze – iz kojeg god razloga – može da ti zakoči napredovanje u karijeri. A bio je ubeđen i u to da će Gondorf tajnim kanalima nagovestiti da je Nejt sjebao stvar. To će biti ljaga i za njegov ugled, odraziće se na unapređenja i buduće zadatke. Ono staro osećanje da stoji usred živog peska ponovo se vratilo.

Nejt je znao istinu: Sinoć je, brzim i ispravnim delovanjem, spasio *Mramora*. Pogledao je u Gondorfovo bezizrazno lice. Obojica su znala šta se zapravo dešava i zašto. I zato je Nejt smatrao da nema nikakvog smisla završiti ovaj razgovor kulturno. „Gondorfe, ti si jedna pizda bez muda koja se užasava ulice. Jebeš me da bi izbegao odgovornost. Bilo je vrlo poučno služiti u tvojoj bazi.“

Kad je izašao iz kancelarije, pomislio je kako odsustvo urlanja i tirade zaista dobro odražava ličnost njegovog šefa.

Izbačen iz baze pre kraja misije. Nije tako strašno kao da ti pogine agent, da ukradeš službena sredstva ili lažiraš izveštaj, ali je opet propast. Kako će se to odraziti na njegova buduća zaduženja, unapređenja, Nejt nije imao pojma, ali proćuće se onog časa kad Gondorfova depeša stigne u centralu. Neki od njegovih drugova iz klase već su bili na drugoj misiji, sticali ugled. Šuškalilo se da je jednom već ponuđeno mesto šefa jedne manje baze. Dodatni meseci obuke u Moskvi već su skrajnuli Nejta, a sad još ovo.

Govorio je sebi da ne misli o tome, ali se ipak nervirao. Oduvek su mu govorili da ne posustaje, da ne sme da zaostaje, da uvek mora da pobeđuje. Odrastao je u uglađenoj južnjačkoj verziji borbe u ringu, gde su generacije porodice Neš odgajane u porodičnoj paladijanskoj palati na liticama južne obale Džejmsa. Nejtov deda, a potom i njegov otac, osnivač odnosno trenutni partner advokatske kancelarije *Neš, Vering i Rojal* u Ričmondu, sedeli su u radnim sobama sa zelenim staklenim lampama, čistili jezikom zube i nameštali manžetne. S odobravanjem su klimali glavom kad su se Nejtova braća, jedan neuverljiv s loknicama u stilu Julija Cezara, drugi sav znojav i smešan sa ženskasto začešljanom kosom preko čele, rvali u odelima na tepihu, naučili sasvim dovoljno o pravu i oženili se prsatim leptoricama koje bi začutale čim bi muškarci ušli u prostoriju i plavim očima tražile odobrenje da nastave.

A šta ćemo s Nejtom, pitali su se. Nejt je diplomirao rusku književnost na univerzitetu *Džons Hopkins* i tražio utočište u ezoteričnom, asketskom svetu Gogolja, Čehova i Turgenjeva, svetu u koji popločani Ričmond nije mogao da zadre. Njegova su braća zajaukala, a otac smatrao da je to velika šteta. Očekivali su da će upisati pravni fakultet – unapred je bio primljen na *Ričmond* – i u dogledno vreme postati mlađi partner u firmi. Doktorske studije na dalekom *Midlberiju* izazvale su stoga problem, a kasnija prijava u CIA pravu porodičnu krizu.

„Verujem da nećeš biti zadovoljan životom državnog službenika“, kazao mu je tad otac. „Iskreno ne mogu da te zamislim srećnog u tom birokratskom svetu.“ Nejtov otac je poznao prethodne direktore. Braća su ga pak neuvijeno kritikovala. Za vreme jedne naročito burne praznične gozbe, kladili su se koliko će dugo Nejt opstati u CIA. Najviše su mu davali do tri godine.

Nije se Nejt prijavio u Centralnu obaveštajnu agenciju da pobeagne od tregera i manžetni, večne nepromenljivosti Ričmonda koja ga je gušila, neizbežne vile s kolonadom s pogledom

na reku. Nije to, iskreno, uradio ni iz patriotizma, mada jeste bio patriota. Prijavio se zbog bubnjanja u grudima kad je, sa samo deset godina, *naterao sebe* da hoda po ispustu na trećem spratu, u visini sa jastrebovima što su šestarili nad rekomb, da pobeđi užas, da se suoči sa demonima straha i poraza. Bilo je to zbog napetosti između njega i njegovog oca i dede i alave braće, koji su oštro zahtevali od njega popustljivost koju pak sami nisu imali.

Isto to bubnjanje u grudima javilo mu se za vreme razgovora kad se prijavio u CIA, damar koji je morao da stiša dok se pretvarao i živo potvrđivao kako mnogo voli da razgovara s ljudima, suočava se sa izazovima i razrešava probleme. Ali kad su mu se srce i glas primirili, odjednom mu je sinulo da bi zapravo mogao da bude hladnokrvan i da može da se suoči sa onim što je van njegove kontrole. Rad u CIA bio je baš ono što mu je trebalo.

Sirena za uzburku oglašila se kad je jedan regrutni oficir CIA kazao Nejtju da je mala verovatnoća da će ga primiti, uglavnom stoga što nema „životnog iskustva“ posle doktorata. Drugi je bio veći optimista i kazao mu u poverenju da je zbog izvanrednih rezultata na testu iz ruskog vrlo privlačan kandidat. Agenciji je trebalo tri meseca da donese odluku, a za to vreme njegova su se braća bučno kladila predviđajući datum kad će mu javiti da je odbijen. Stišali su se, međutim, kad je stiglo pismo. Primljen je.

Usledili su javljanje na dužnost, potpisivanje bezbrojnih formulara, prijavljivanje na desetine časova, meseci provedeni u centrali, u kancelariji i konferencijskim salama sa nezanimljivim govornicima i čitava večnost prezentacija sa projekcijama. A onda naposljetku „farma“, kamp za obuku sa makadamisanim putevima što pravo vode kroz šume peščanih borova, sa spa-vaonicama postavljenim linoleumom, ustajalim učionicama i kabinetima sa sivim tapisonom i stolicama sa brojevima na kojima su sedeli prošlogodišnji heroji, heroji od pre četrdeset

---

godina, bezlični regruti, sjajni špijuni ili ne, od kojih su neki zastranili, postali izdajnici, a drugi odavno umrli i pamte ih još samo oni koji su ih poznavali.

Planirali su tajne susrete i prisustvovali ko bajagi diplomatskim prijemima i ćaskali sa bučnim rumenim instruktorima u uniformama sovjetske vojske i kineskih zvaničnika. Hodali su mokri do kolena kroz šume, zurili kroz noćne dvoglede i brojali korake dok ne dođu do šupljeg panja i cigle umotane u jutanu vreću, a sove u granju klicale bi im što su pronašli tajno skrovište. Ležali su na uzavreloj haubi vozila pred tobožnjim barikadama dok su im instruktori „graničari“ mlatili svežnjem papira pred licem i zahtevali objašnjenje. Sedeli su u farmerskim kućama urušenog krova duž pustih seoskih drumova, pili votku i ubeđivali frfljave igrača uloga da počine izdaju. Kroz borove su gledali kako orlovi ribari, što se hrane u sumrak, kandžama paraju reku crnu kao škriljac.

Koji je instinkt omogućio Nejt u da se istakne u praktičnim vežbama? Nije znao, ali je ostavio iza sebe i breme porodice i Ričmond i lako izašao na ulicu, pod prismotrom, i hladnokrvno se sretao sa agentima-instruktorima u kaputima i s neuverljivim šeširima. Govorili su da ima oko. Počeo je da veruje u to, ali izazovi njegove braće visili su mu nad glavom kao mač. Nejtova noćna mora bilo je da ne uspe, da ga izbace, da se vrati u Ričmond. Izbacivali su ljude s obuke bez ikakve najave.

„Od učenika zahtevamo integritet“, kazao im je instruktor tajnih operacija. „Šaljemo ljude kući ako pokušaju da izrade scenarija za predstojeće probleme. Tek da vežbaju“, kaza on glasno. „Ako nekog uhvatimo sa instruktorskom beležnicom ili bilo kojim zabranjenim materijalom za kurs, momentalno ga izbacujemo sa obuke, ljudi.“ Što je, pomislio je Nejt, značilo: *Pokušajte.*

Jesu bili klasa, ali i svako za sebe, svi su sanjali o prvim zadacima, prvim misijama u Karakasu, Delhiju, Atini ili Tokiju.

Žeđ za što boljim uspehom i pravom odabira rasporeda bila je žestoka, što je kulminiralo mučnim prijemima u studentskom centru koje su priređivala razna odeljenja centrale, poput bizar- nih prijema u bratstva na koledžu, samo za mlade špijune.

Na jednom od tih koktel-partija u čast kraja obuke čovek i žena iz Ruske kuće odveli su ga u stranu i kazali mu da je već primljen u njihovo odeljenje te da ne mora da traži raspored negde drugo. Nejt ljubazno upita ne bi li mogao da iskoristi svoje znanje ruskog da ganja Ruse po, recimo, Bliskom istoku ili Africi, ali oni su mu se samo nasmešili i kazali da ga sa radošću očekuju u centrali krajem meseca.

Završio je obuku i primljen je. Sad je deo elite.

Sad su usledila predavanja o savremenoj Rusiji. Raspravljali su o moskovskoj damoklovskoj politici u vezi sa prirodnim gasom, visku nad Evropom i hroničnoj sklonosti Kremlja da podržava odmetničke režime u ime pravednosti, a zapravo da pravi štetu, kao i da dokaže da je Rusija i dalje u igri. Ljudi u krznu držali su im predavanja o obećanjima postsovjetske Rusije, o izborima i reformi zdravstva i demografskim krizama i o tuzi što je zavesa ponovo navučena, a iza nje su ledene plave oči kojima ništa ne promiče. *Родина*, sveta majčica Rusija sa prostranstvom crne zemlje i beskrajnim nebom, moraće još malo da izdrži pošto je lancima uvezan leš Sovjeta iskopan, izvučen moka iz močvare i srce mu je oživljeno, pa su stari zatvori ponovo napunjeni onima koji su drugačije gledali na stvari.

Jedna stroga žena predavala im je o novom hladnom ratu, o potajnim pregovorima o razoružanju i novim supersoničnim lovcima koji mogu da lete postrance a da im se i dalje vide crvene petokrake na krilima, o besu Moskve što je Zapad postavio protivraketni štiti u srednjoj Evropi – o kako ih pogodio gubitak finih ropskih država! – o sabljama što zveckaju u zarđalim kanijama, poznata muzika iz doba Brežnjeva i Černjenka. A poenta svega, kazali su, poenta Ruske kuće jeste stalna potreba

---

da se znaju planovi i namere što se kriju iza tih plavih očiju, u toj plavoj glavi glatka čela, danas neke druge tajne, ali iste kao i uvek, tajne koje se moraju ukrasti.

Potom je jedan penzionisani operativac – ličio je na torbara sa puta svile, ali sa zelenim očima i krivim osmehom – došao u Rusku kuću na nezvaničnu prezentaciju.

„Energija, smanjenje populacije, prirodna bogatstva, zavisne zemlje. Zaboravite na sve to. Rusija je jedina zemlja koja može da pošalje ICBM raketu u park Lafajet preko puta Bele kuće. Jedina. A ima na hiljade nuklearnih bombi.“ Zastao je i protrljao nos, glas mu je bio dubok i grlen.

„Rusi. Mrze strance samo malo manje nego što mrze sebe i rođeni su konspiratori. O, znaju oni vrlo dobro da su nadmoćni, ali Rusi su nesigurni, žele da ih poštuju, da ih se plaše kao što su se plašili starog Sovjetskog Saveza. Potrebno im je priznanje i mrze svoj drugorazredni status u raspodeli supersila. Zato Putin stvara SSSR br. 2 i niko mu neće stati na put.

Dete koje povlači stolnjak i razbija posuđe samo da privuče pažnju – to vam je Moskva. Ne žele da budu zanemareni i razbiće tanjire da do toga nikako ne dođe. Prodaju Siriji hemijsko naoružanje, daju Iranu nuklearno gorivo, uče Indoneziju da pravi centrifuge za obogaćivanje urana, grade lakovodni reaktor u Burmi, o da, narode, sve je dozvoljeno.

Prava opasnost, međutim, leži u nestabilnosti koju sve to izaziva, u energiji koju to uliva sledećem naraštaju ludaka koji mogu da unište svet. Ljudi, drugi hladni rat u vezi je isključivo sa ponovnim uzdizanjem Ruskog carstva i nemojte se zavaravati da će Moskva sedeti i gledati kako se kineska mornarica snalazi kad se – a ne ako – zapuca u Tajvanskom moreuzu.“ Ogrnuo je sjajni sako.

„Ovog puta nije lako; vi ćete, ljudi, morati da se snalazite. Zavidim vam.“ Podigao je ruku. „Dobar lov!“, kazao je i izašao. U prostoriji je vladala tišina i niko nije ustao s mesta.

Nejt je sad bio u čuvenom moskovskom sektoru, na specijalnoj obuci za unutrašnje operacije, a kako se misija u Moskvu bližila, učio je operativni rečnik na ruskom, a bilo mu je dozvoljeno i da pregleda „knjige“, dosijee špijuna, da čita imena i proučava pasoške fotografije ruskih izvora sa kojima će se susretati na ulici, timovima za nadzor ispred nosa. Život i smrt u snegu, u samom srcu opasnosti, dalje ne može. Njegova klasa sa Farme se razišla i uglavnom je zaboravljena. Sad su životi drugih u pitanju. Ne sme – neće – propasti.

Tri dana posle razgovora sa Gondorfom, Nejt je sedeo u jednom restorančiću na aerodromu *Šeremetjevo* i čekao da pozovu putnike na njegov let. Iz masnog jelovnika poručio je kubanski sendvič i pivo.

Iz ambasade su mu ponudili da pošalju s njim službenika koji će mu pomoći oko karata i pasoške kontrole, ali on ih je ljubazno odbio. Prethodne večeri Levit je posle radnog vremena doneo pivo, pa su sedeli i tiho razgovarali izbegavajući očigledne teme i ne pominjući, naravno, ono što su ostali mislili, da će Nejtova karijera, a naročito reputacija pretrpeti težak udarac. Opraštanje je bilo napregnuto.

Jedina svetla tačka bilo je to što su pre dva dana, u odgovor na Gondorfovo obaveštenje da ga povlači s misije, iz centrale javili da se u obližnjem Helsinkiju iznenada upraznilo mesto agenta za vezu. S obzirom na to da Nejt gotovo tečno govori ruski, da u Finskoj ima obilje Rusa, da može odmah da se seli jer je neoženjen i da je neočekivano slobodan, iz centrale su pitali da li bi se Nejt odmah prihvatio dužnosti u Helsinkiju. Nejt je prihvatio, a Krele se uvredio što su Nejta pomilovali, ali se složio. Iz baze u Helsinkiju stigla je zvanična depeša o postavljenju, kao i nezvanična poruka Toma Forsajta, šefa helsinške baze, Nejtovog budućeg šefa, u kojoj je prosto poželeo Nejtu dobrodošlicu.